

РЕЦЕНЗИЯ

от

Член-кореспондент на БАН проф. д.а.н. арх. **АТАНАС КОВАЧЕВ**

Ръководител Отдел „Инфраструктурни проекти“,
Лесотехнически университет, София;

Ръководител катедра „Архитектура и урбанистика“
на Архитектурния факултет, Варненски свободен университет
„Черноризец Храбър“, Варна.

ОТНОСНО:

Дисертационния труд на арх. **ВЕСЕЛИНА МИРЕВА** на тема: **„ХАРТИЯТА В АРХИТЕКТУРАТА. ТЕНДЕНЦИИ И ИНОВАЦИИ“** за присъждане на образователната и научна степен **“Доктор”** по Професионално направление **5.7. Архитектура, строителство и геодезия, Научна специалност „Теория и история на архитектурата“**.

Рецензията е представена в качеството ми на:

- член на Научното жури, назначено със Заповед N 590-РД от 25.10.2019 г. на Директора на Института за изследване на изкуствата, БАН на основание чл. 30 (2) и (3) и чл. 31 (1) и (2) от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 6 (5) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в БАН и решение на Научния съвет на Института за изследване на изкуствата, протокол N 9 , т.7/25.10.2019 г.
- рецензент по конкурса с решение на Научното жури от първото му заседание, състояло се на 31.10.2019 г.

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Веселина Любомирова Мирева е родена на 26 юни 1990 г. в София. Започва архитектурното си образование през 2009 г., специалност Архитектура към УАСГ. Придобива магистърска степен като Архитект в специалност Архитектура към УАСГ през 2015 г. Дипломният ѝ проект е на тема "Жилищни модули за бедствени ситуации". Проектът е публикуван в различни издания и е отличаван в редица конкурси.

- Мирева, В. Жилищни модули за бедствени ситуации, списание "Градът", 2, 2016, с. 227-231, <https://issuu.com/tcmgbq/docs/br02>

- Мирева, В. Спечелени грамота и парична награда от конкурс "The City Academy Awards", 2015 г.
- Мирева, В. Второ място в конкурса "Електронна изложба на дипломни проекти " 2015, Регионална колегия София област, <https://kab-so.com/archives/8974>
- Mireva, V. First place in the "International Architecture Thesis Awards" 2014, <https://www.re-thinkingthefuture.com/iata2015-residential/residentioa-modules-for-disastrous-situations-veselina-mireva/>

Арх. Веселина Мирева е зачислена като докторант към ИИИЗк, БАН на 01.01.2016 г. и отчислена с право на защита на 01.01.2019. Темата на дисертационния и труд е "Хартията в архитектурата. Тенденции и иновации". Участва в международни конференции в България и чужбина.

Първото архитектурно бюро, в което работи е Интексарх (арх. Стефка Иванова). В края на 2015 г. става част от екипа на Miodesign (арх. Мария Давчева и арх. Орлин Давчев). Участва в разработването на проекта за хотелски комплекс Aqua Paradise Resort в Несебър. През 2019 г. студиото (арх. М. Давчева, арх. О. Давчев, арх. П. Георгиева, арх. В. Мирева и арх. М. Станковска) е наградено с националната награда на САБ "Архитектон" за реализацията на същия хотелски комплекс. Към момента арх. Мирева е част от архитектурно студио Miodesign.

ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд съдържа общо 138 стр. текст. Структуриран е от Въведение, 3 глави и Заключение. Цитираната литература включва 19 заглавия на кирилица, 16 заглавия на латиница, 33 онлайн източника. Допълнителната литература включва 46 заглавия. Включено и Приложение с изображения.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на изследването. Необходимостта от проучване на архитектурни примери за употребата на хартията като строителен материал и систематизиране на концепции повлияни от нея, които излизат от полето на експеримента и навлизат в практиката, както и анализиране на приложението на самия материал „хартия“ в отделните строителни решения определят актуалността на изследването. Тя се защитава и от факта, че през последните години изследователи от различни страни и школи провеждат изследвания, свързани с

приложението на хартията. Трудове на Йержи Латка, Миг Ийкаут, Озлем Аиан и др. потвърждават тенденцията за приложение на материали като хартията.

Обект на изследване са различните архитектурни форми, които използват хартията.

Предмет на изследване е влиянието на хартията върху съвременните архитектурни тенденции; моментите, в които тя е иновация, макар и да е добре познат материал.

Целта на изследване е да се дефинират тенденциите за развитие на материала хартия и неговите модификации в настоящето и бъдещето на архитектурата.

Границите на изследване обхващат периода от средата на XX век с първите прояви на използване на хартията в архитектурата по *нетрадиционен* начин до съвременността. Правят се препратки към традициите и утвърдените се свойства на хартията, на които не може да се поставят времеви рамки.

Задачите на изследване са:

- да систематизира свойствата на хартията, които я правят подходящ евентуален материал за архитектурата;
- да разграничи различните форми на приложение и изява на хартията извън добре познатото нейно амплоа;
- да проследи типологията на архитектурни форми, за които е подходяща хартията като материал;
- да изясни тенденциите и иновациите, в употребата на хартията като строителен материал, както и връзката им с традиционни практики;
- да оцени възможностите за приложение на хартията в архитектурата в България.

Методиката при разработване на дисертационния труд ползва инструментите на анализ и синтез - общите и специфичните методи на научното познание в сферата на културата и в частност - в архитектурата.

Изследването се състои от:

Уводна част, в която се дефинират актуалността, обекта, предмета, целта, границите, методологията, задачите и очакваните резултати.

ПЪРВА ГЛАВА "Подбрани сведения за хартията" включва три части:

- В **първа част** се разглежда хартията като материал в исторически план и ролите, които възприема тя.
- Във **втора част** е разгледана хартията в архитектурен аспект и посоките на взаимодействие между хартията и архитектурата.
- В **трета част** е представен един от ключовите съвременни автори, работещи с хартията – проектантът Шигеру Бан.

ВТОРА ГЛАВА "Временната архитектура и хартията. Бедствия и фестивали. Тенденции" включва седем части:

- В **първа част** се проследяват концепциите и характеристиките на архитектурата за бедствия.
- Във **втора част** се систематизират типовете временни жилища като формообразуваща и преобладаваща част от този тип архитектура.
- **Трета част** е фокусирана върху временната архитектура и хартията в помощ на бедстващите.
- В **четвърта част** се набляга на творчеството с хартия на Шигеру Бан в полето на архитектурата за бедствия.
- В **пета част** се проучва временната фестивална архитектура с нейните концепции, специфика и характеристики.
- В **шеста част** се осъществява типология на фестивалната архитектура с участието на хартиени проекти.
- В **седма част** се проследяват решенията, проектите на Шигеру Бан в областта на временната фестивална архитектура.

ТРЕТА ГЛАВА "Хартията: съвременен контекст и интерпретация на традициите. Иновации" включва три части.

- В **първа част** се изследва влиянието на традициите върху творчеството на Шигеру Бан и интерпретацията им в съвременен архитектурен контекст.

- Във **втора част** се проучва хартията в архитектурата и нейната самостоятелна или относително самостоятелна конструктивна и формообразуваща роля в архитектурните обекти.
- **Трета част** е фокусирана върху хартията и нейното взаимодействие с други материали при изграждането на конструкциите и архитектурната форма.

Всяка от трите глави завършва с обобщение и изводи.

Заклучителна част на дисертацията, в която са систематизирани получените резултати, научна новост и значение на труда.

ОБОБЩЕНО:

Резултатите от изследването са в областта на съвременната архитектура и нейната теория. Оценява се приложението на хартията в архитектурата под формата на основен градивен елемент, както по отношение на архитектурна и естетическа визия, така и като посока на устойчиво развитие и екологична мисъл, и като форма на възпитание към по-малко материалност и по-съзнателно отношение към околната среда.

ПРИНОСИ:

Приносите на дисертационния труд се свеждат до:

1. Въвеждане на хартията и *хартиената* архитектурата в изследователското пространство на национално ниво.
2. Разкриване и обобщаване на връзките на хартиената и традиционната архитектура – значението и практичните характеристики на хартията. Открояване на връзките между хартията, традициите и архитектурата, които водят до иновативната „Хартиена архитектура“.
3. Систематизиране на възможностите за приложение на хартията в архитектурната форма.
4. Класифициране на архитектурните съединения и детайли използващи хартията.
5. Формулиране на тенденцията временна архитектура с участието на хартията. Извеждане на приложенията на хартията във временната архитектура.

ОБОБЩЕНО:

Научните приноси на кандидата могат да се отнесат към:

- обогатяване на съществуващите знания чрез получаване на потвърдителни факти, както и получаване и доказване с нови средства на съществуващи факти и проблеми;
- приложение на научни постижения чрез внедряване на резултатите в реалната учебна практика – в лекции и упражнения.

ИЗВОДИ И РЕЗУЛТАТИ

Систематизирани са обобщени извода от изложението, според поставените в началото на изследването **задачи:**

1. Свойствата на хартията, които я правят подходящ евентуален материал за архитектурата включват в себе си:

- нейното присъствие като глобално достъпен материал - производство, отпадъци и рециклиране;
- възможността изработката на новите елементи да включва рециклирана хартия (по този начин могат да се усвояват хартиените отпадъци);
- самите хартиени елементи биха могли да се рециклират, когато се амортизират или се окажат излишни.

2. Различните форми, чрез които хартията бива „вмъкната“ в строителството и архитектурата:

- под формата на блокчета за пълнеж на стени - масивни блокове от хартиен бетон или кутии (повтаря принципи на тухлата като градивна единица);
- под формата на тубуси във вертикално и хоризонтално положение;
- монолитен вид (пулпа, хартиен бетон);
- чрез многократно наслагване на слоеве (на плоскости с клетъчен пълнеж буквално; при 3D принтирането);
- чрез обеми, оформени от пресичането и прегъването на плоскости (прегъването може да е привидно, но системата от чупки във формата да носи стабилност на конструкцията);

- като част от композитно решение на стена в комбинация с други материали (под формата на плоскости и клетъчен пълнеж).
- 3. Архитектурните форми и конструкции, за които хартията се оказва подходящ материал варират в своя мащаб и характер.** Могат да се обособят следните случаи: на ниво детайл; на ниво конструкция - за различни конструкции; на ниво архитектурна форма.
- 4. Употребата на хартията като строителен материал е обусловена от няколко концептуални направления:**
- илюстриране на разбирането за уважение към материалите, за тяхното минимално прахосване и оптимално използване;
 - отговаряне на интензивно изменящите се нужди на хората и необходимостта от временната архитектура;
 - преосмисляне на добре познатите традиции;
 - въвеждане на хартията във формообразуването на архитектурни обекти;
 - търсенето на нови изразни материали в строителството и архитектурата.
- 5. Особеностите на хартията като строителен материал са в основата на нейните иновативни приложения:**
- възможност за изпълнение на специфична ажурна конструкция – осигуряваща преминаване на допълнителна светлина в интериора;
 - общо олекотяване на конструкцията на сградата;
 - постигане на съвременно интерпретиране на традициите (на архитектурата и строителството; прехвърляне на детайлите от мащабите на декоративното изкуство в мащабите на сградите);
 - по-икономична алтернатива на трайните конструкции за цели с по-кратка експлоатация;
 - разнообразни решения на детайли с привидно слаб материал като хартията.
- 6. Проучване и оценка на формите на изява на Хартиената архитектура в България.**

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

За периода 2016-2019 г. са публикувани **7 статии**. Това са:

- 1. Мирева, В.** "Концепциите за временна и постоянна". С., Архитектура, бр. 2, 2019
- 2. Мирева, В.** "Архитектурни детайли и съединения, свързани с хартията: традиция и новаторство", Изкуствоведски четения, 2018, ИИИ, БАН, 2019
- 3. Мирева, В.** "Хартията в архитектурата – проекти и концепции". С., Архитектура, бр. 2, 2018
- 4. Mireva, V.** Shigeru Ban's architecture in the context of traditional craft techniques. A: Arquitectonics. "International Conference Arquitectonics Network: Mind, Land and Society, Barcelona, 31 May, 1-2 June 2017: Final papers". Barcelona: GIRAS. Universitat Politècnica de Catalunya, 2017, URI: <http://hdl.handle.net/2117/121359>
- 5. Мирева, В.** Временната архитектура на Шигеру Бан: Другата архитектура. От сетивното към визуалното – в търсене на идентичността. Трета международна научна конференция, Велико Търново, 1-2 декември 2016.
- 6. Мирева, В., М. Давчева.** Преплитане на традиции и иновации в творчеството на Шигеру Бан. Том III. Архитектура. Градоустройство и урбанизъм. Изкуство и опазване на архитектурното наследство. Иновации в образованието. XVI Международна научна конференция ВСУ'2016.
- 7. Мирева, В., М. Давчева.** Развитие на концепцията „жилище“ през XX век. Том III. Архитектура. Градоустройство и урбанизъм. Изкуство и опазване на архитектурното наследство. Иновации в образованието. XVI Международна научна конференция ВСУ'2016

ОБОБЩЕНО:

От 7-те публикации – **5 са самостоятелни** и **2 са в съавторство**, като докторантката е първи автор и в двете съвместни публикации. **2 статии** са публикувани в сп. Архитектура, **1 статия** в Изкуствоведчески четения на ИИИ при БАН. **4 статии** са публикувани в Сборници от Международни конференции – **1** в чужбина и **3** в България. Тези 4 статии първо са представени като доклади на конференциите и след това са публикувани в Сборници. **6 от статиите** са на български език и **1** е на английски език. **Всички публикации отразяват части от дисертационния труд и характеризират автора като изследовател.**

АВТОРЕФЕРАТ

Изготвен е съгласно изискванията и отразява основното съдържание на дисертацията, с което се дава възможност да се очертаят постигнатите приноси.

ПРЕПОРЪКИ

1. Препоръчвам дисертационният труд да бъде издаден като самостоятелна **монография** на български, а по възможност и на чужд език. Тя ще ползва широк кръг потребители – учени, докторанти, студенти и специалисти от различни специалности, работещи по темата.

2. Въпреки достатъчния в количествено и качествено отношения брой публикации за образователна и научна степен „Доктор“ към арх. ВЕСЕЛИНА МИРЕВА имам препоръка да увеличи публикационната си дейност, като публикува **научни студии и статии** у нас и – особено в чужбина в авторитетни списания (реферирани в световноизвестни бази данни и с Импакт Фактор), което ще даде възможност за цитиране на нейните изследвания, изводи и предложения, и ще я утвърди като учен с позиции в областта, в която работи.

ВЪПРОСИ:

Към докторанта имам следните **въпроси:**

1. В кои насоки виждате развитие на труда с разработване на сходни проблеми, „подавайки ръка“ за нови научни изследвания от вас или от други автори и специалисти, очертавайки тематика с разнообразни аспекти в различни научни направления.

2. Къде и как виждате приложението на хартията сред бъдещите материали на архитектурата (има ли хартията бъдеще под нова, нехарактерна до момента форма в настоящата архитектура или ще остане в сферата на утопията с ограничен брой съвременни реализации)?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В изследването се проучват характеристиките на хартията като материал, със своя история, образна семантика и прагматика, извършва се преглед и систематизации на съвременни архитектурни концепции, във връзка с употребата на хартията.

Създава се класификация на различните форми на приложение на хартията по отношение на относителния мащаб и вариантите на нейното включване в строителството.

Прогнозират се възможности за бъдещо развитие в областта.

Прилага се методът на сравнителен анализ по отношение на изисквания и концепции, както и на функционално предназначение, структури и детайли.

Квалификацията на **арх. ВЕСЕЛИНА МИРЕВА** и досегашната и работа ми позволяват да констатирам, че е **разработена качествена и полезна за теорията и практиката дисертация**, а докторантът показва с този труд, че може да анализира, синтезира и прогнозира проблеми, формулирайки изводи и предложения в разглежданата област.

Приемам **дисертационния труд на арх. ВЕСЕЛИНА МИРЕВА за завършен**. В настоящия си вид той представлява **изследване по актуален за българската наука и практика проблем на съвременния етап**, разработен самостоятелно от докторанта.

По своята структура и формулираните приноси дисертационният труд покрива критериите за получаване на образователната и научна степен „Доктор“, която на съвременния етап е трета степен на обучение у нас.

Спазени са изискванията на **ЗРАСРБ** (обн. ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., с последвали изменения и допълнения), Правилника към него и нормативните документи на Института за изследване на изкуствата, БАН в тази област.

В качеството си на член на Научното жури и рецензент на дисертационния труд давам своя положителен вот „ЗА“ присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“ на арх. ВЕСЕЛИНА МИРЕВА по Професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, Научна специалност „Теория и история на архитектурата“.

Рецензент:

.....
(Член-кореспондент на БАН, проф. д.а.н. арх. АТАНАС КОВАЧЕВ,
Чуждестранен член на Руската академия на архитектурата и строителните науки)

София, 13.12.2019 г.